

MD-112

March-2025

M.Com., Sem.-III**504-EA : Management Accounting – I****Time : 2:30 Hours]****[Max. Marks : 70**

1. મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટન્સી એટલે શું ? મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટન્સીની મુખ્ય પદ્ધતિઓ (Techniques) ચર્ચો અને તેની મર્યાદાઓ સમજાવો. 14

અથવા

1. આર્યા લિ. પેદાશ A નું ઉત્પાદન કરે છે, જેની વિગતો નીચે મુજબ છે : 14

(i) માલસામાનનો પ્રમાણ ખર્ચ : એકમદીઠ 10 કિલોગ્રામ, કિલોગ્રામ દીઠ ₹ 5 લેખે

(ii) ખરેખર ઉત્પાદન : 3000 એકમો

(iii) ખરેખર માલસામાનનો વપરાશ : 31500 કિલોગ્રામ, કુલ ₹ 2,20,500નો ખર્ચ

બજારમાં થયેલા ફેરફારોને લીધે માલસામાનના ભાવમાં પણ ફેરફાર થયા છે. જેના લીધે કંપની કાર્યક્ષમતાપૂર્વક ખરીદી કરે તો પણ કિલોગ્રામ દીઠ ₹ 6ના ભાવે જ માલસામાનની ખરીદી કરી શકે છે.

ગણતરી કરી સમજાવો :

(1) પ્રણાલિકાગત વિચલનો (2) કામગીરી તથા આયોજન વિચલનો

2. બજેટરી અંકુશ એટલે શું ? બજેટરી અંકુશના અસરકારક અમલ માટેની આવશ્યક જરૂરિયાતો જણાવો તથા બજેટરી અંકુશના ફાયદા અને મર્યાદાઓ ચર્ચો. 14

અથવા

2. (A) બીના લિ.નો એક વિભાગ 60% ક્ષમતાએ ₹ 9,00,000નું વેચાણ કરે છે. અન્ય માહિતી નીચે મુજબ છે : 10

વહીવટી ખર્ચ :

કાર્યાલયનો પગાર (સ્થિર)

₹

1,80,000

સામાન્ય ખર્ચ

વેચાણના 3%

કર અને વેરા (સ્થિર)

15,000

વેચાણ ખર્ચ :

પગાર

વેચાણના 15%

મુસાફરી ખર્ચ

વેચાણના 2%

વેચાણ ઓફિસના ખર્ચ

વેચાણના 1%

વિતરણ ખર્ચ :

મજૂરી (સ્થિર)

18,000

ભાડું

વેચાણના 4%

અન્ય ખર્ચ

વેચાણના 6%

ઉપરની વિગતો પરથી 80% અને 100% ક્ષમતાએ વહીવટી, વેચાણ અને વિતરણ ખર્ચનું પરિવર્તનશીલ અંદાજપત્ર બનાવો.

- (B) યુગ લિ. D નામની એક વસ્તુનું ઉત્પાદન કરે છે. જેની માહિતી નીચે મુજબ છે : 4
- (1) તા. 01-04-2023ના રોજ વસ્તુ Dનો સ્ટોક 120 એકમો હતો.
 - (2) દરેક મહિનાને અંતે વસ્તુ Dના જરૂરી લઘુત્તમ સ્ટોકની જરૂરિયાત આગામી મહિનાના અપેક્ષિત વેચાણના 15% છે.
 - (3) એપ્રિલથી જુલાઈ, 2023 સુધીના વસ્તુ Dના અપેક્ષિત વેચાણના આંકડા અનુક્રમે 1000, 1600, 2400 અને 1400 એકમો છે.
- એપ્રિલથી જૂન, 2023 સુધીના ત્રણ માસ માટે ઉત્પાદન અંદાજપત્ર તૈયાર કરો.

3. ધનલક્ષ્મી લિ. ના પડતર વિભાગમાંથી નીચેની માહિતી મળે છે : 14

પ્રમાણ પડતર કાર્ડ	એકમદીઠ ₹
માલસામગ્રીની પડતર (કિલોદીઠ ₹ 12 લેખે, 5 કિલો)	60
પ્રત્યક્ષ મજૂરી (કલાકદીઠ ₹ 3 લેખે, 4 કલાકો)	12
ચલિત પરોક્ષ ખર્ચા (કલાકદીઠ ₹ 2 લેખે, 4 કલાકો)	8
સ્થિર પરોક્ષ ખર્ચા (કલાકદીઠ ₹ 5 લેખે, 3 કલાકો)	15
કુલ પ્રમાણ પડતર	95
એકમદીઠ પ્રમાણ નફો	5
એકમદીઠ પ્રમાણ વેચાણ કિંમત	100

સામાન્ય ઉત્પાદન ક્ષમતા : 10000 એકમો

બજેટ મુજબનું ઉત્પાદન અને વેચાણ : 10000 એકમો

ખરેખર માહિતી	₹
માલસામગ્રીનો વપરાશ : કિલોદીઠ ₹ 11 લેખે, 48000 કિલો	5,28,000
પ્રત્યક્ષ મજૂરી : કલાકદીઠ ₹ 1.50 લેખે, 46000 કલાકો	69,000
ચલિત પરોક્ષ ખર્ચા	82,800
સ્થિર પરોક્ષ ખર્ચા	1,36,000
ખરેખર ઉત્પાદન અને વેચાણ (એકમદીઠ ₹ 110 લેખે)	8,80,000

તમારે જુદાં-જુદાં વિચલનોની ગણતરી કરવાની છે અને ખરેખર નફો તથા બજેટ મુજબના નફાની મેળવણી દર્શાવતું પત્રક તૈયાર કરવાનું છે.

અથવા

3. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

(A) એક કંપનીએ કાચા માલ Xની પ્રમાણ કિંમત કિલોદીઠ ₹ 15 નક્કી કરી છે. પરંતુ જ્યારે 100 કિલો કાચો માલ ખરીદવામાં આવ્યો ત્યારે કિલોદીઠ ₹ 18 ની કિંમત ચૂકવવી પડી. 15 દિવસ પછી તે માલ પૈકી 75 કિલો માલ ઉત્પાદન અંગે આપવામાં આવ્યો. એકાકી યોજનાની નીચેની બે પદ્ધતિ મુજબ માલ ખરીદીની તથા ઉત્પાદન અંગે માલ આપવાની આમનોંધ લખો : 7

- (i) જ્યારે માલ ખરીદી કરીએ ત્યારે જ વિચલનની નોંધ કરીએ.
- (ii) જ્યારે ઉત્પાદન અંગે માલસામાન આપીએ ત્યારે વિચલનની નોંધ કરીએ.

(B) વિચલનો નોંધવાની દ્વિમુખી યોજના (Dual Plan Method) વિગતે સમજાવો. 7

4. શ્રી રાણવીર લિ. ના 2023 અને 2024ના વેપારના પરિણામો નીચે મુજબ હતા :

14

વિગત	2023 ₹	2024 ₹
માલસામાનનો વપરાશ	2,50,000	3,43,850
મજૂરી	1,50,000	1,87,450
ચલિત શિરોપરી ખર્ચ	31,250	37,500
સ્થિર શિરોપરી ખર્ચ	50,000	62,500
ચોખ્ખો નફો	18,750	15,620
વેચાણ મૂલ્ય	5,00,000	6,46,920

2024ના વર્ષ દરમિયાન માલસામાનના ભાવમાં અને મજૂરીના દરમાં 15%નો વધારો થયો છે, જ્યારે વેચાણ કિંમતમાં પણ 20% નો વધારો થયો છે.

તમે કંપનીના મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટન્ટ છો અને કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તમને એવું પત્રક બનાવવાનું જણાવે છે કે દરેક પરિબળો નફામાં ફેરફારમાં કેટલો ફાળો આપ્યો તે દર્શાવે.

અથવા

4. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

(A) રાજવીર લિ.માં એપ્રિલ-2024 દરમિયાન ₹ 45,000નું પ્રતિકૂળ માલસામાન વપરાશ વિચલન ઉદ્ભવ્યું છે. નીચેની માહિતી પરથી જણાવો કે વિચલનની તપાસ થવી જોઈએ કે નહીં :

(1) વિચલનની તપાસનો ખર્ચ	₹ 18,000
(2) વિચલન અંકુશિત માલૂમ પડે તો સુધારાત્મક પગલાંનો ખર્ચ	₹ 21,600
(3) સુધારાત્મક પગલાં લેવામાં આવે તો તેમાંથી બચત	₹ 75,000
(4) વિચલન બિનઅંકુશિત હોવાની સંભાવના	0.4

(B) ખર્ચ વિચલનની તપાસનું મહત્વ સૂચકતા મોડલ વિગતે સમજાવો.

5. સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો : (ગમે તે સાત)

14

(1) નીચેનામાંથી કઈ પદ્ધતિ સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિની નથી ?

(A) અંદાજપત્રીય અંકુશ	(B) એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિ
(C) પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિ	(D) સીમાંત પડતર પદ્ધતિ

(2) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ _____ સાથે સંબંધ ધરાવે છે.

(A) ભૂતકાળના નિર્ણયો	(B) બાહ્ય નિર્ણય ઘડતર
(C) આંતરિક નિર્ણય ઘડતર	(D) આમાંથી એકપણ નહીં

(3) આયોજન વિચલન = _____.

(A) સુધારેલા પ્રમાણો – ખરેખર પરિણામ
(B) ખરેખર પરિણામ – સુધારેલા પ્રમાણો
(C) મૂળ પ્રમાણો – ખરેખર પરિણામ
(D) મૂળ પ્રમાણો – સુધારેલા પ્રમાણો

- (4) સંશોધન અને વિકાસ બજેટ એ _____ નું ઉદાહરણ છે.
 (A) ટૂંકાગાળાના અંદાજપત્ર (B) લાંબાગાળાના અંદાજપત્ર
 (C) રોકડ અંદાજપત્ર (D) ચાલુ અંદાજપત્ર
- (5) સર્વગ્રાહી બજેટ (Master Budget)ને _____ નામથી પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 (A) રોકડ બજેટ (B) વેચાણ બજેટ
 (C) સારાંશ બજેટ (D) આમાંથી એકપણ નહીં
- (6) 75% શક્તિએ કારખાના પરોક્ષ ખર્ચા ₹ 1,00,000 છે અને 100% શક્તિએ કારખાના પરોક્ષ ખર્ચા ₹ 1,25,000 છે, તો ઉપરનામાં સમાયેલ સ્થિર કારખાના પરોક્ષ ખર્ચ _____ થશે.
 (A) ₹ 50,000 (B) ₹ 75,000
 (C) ₹ 1,00,000 (D) ₹ 25,000
- (7) મજૂરી ખર્ચ વિચલન = _____.
 (A) મજૂરી દર વિચલન + મજૂરી ઉપજ વિચલન
 (B) મજૂરી દર વિચલન + મજૂરી કાર્યક્ષમતા વિચલન
 (C) નિષ્ક્રિય સમય વિચલન + મજૂરી ઉપજ વિચલન
 (D) આમાંથી એકપણ નહીં
- (8) ચૂકવેલ કલાકો અને કામના કલાકો વચ્ચેનો તફાવત _____ નામથી ઓળખાય છે.
 (A) મજૂર કાર્યક્ષમતા વિચલન (B) મજૂરી દર વિચલન
 (C) નિષ્ક્રિય સમય વિચલન (D) આમાંથી એકપણ નહીં
- (9) વેચાણ કિંમત વિચલન = _____.
 (A) પ્રમાણ જથ્થો (ખરેખર કિંમત – પ્રમાણ કિંમત)
 (B) ખરેખર જથ્થો (પ્રમાણ કિંમત – ખરેખર કિંમત)
 (C) પ્રમાણ જથ્થો (પ્રમાણ કિંમત – ખરેખર કિંમત)
 (D) ખરેખર જથ્થો (ખરેખર કિંમત – પ્રમાણ કિંમત)
- (10) નીચેનામાંથી કયું ખર્ચ (Cost) વિચલનની તપાસનું મોડેલ છે ?
 (A) નફા-જથ્થા મોડેલ (B) આંકડાશાસ્ત્રીય સૂચકતા મોડેલ
 (C) માલસામાન અંકુશ મોડેલ (D) આમાંથી એકપણ નહીં
- (11) $C < (1 - P) L$ ના સૂત્રમાં “C” નો અર્થ _____ થાય.
 (A) તપાસથી થતો ચોખ્ખો લાભ (B) તપાસથી થતી ચોખ્ખી ખોટ
 (C) તપાસનો ખર્ચ (D) ઉપરનામાંથી એકપણ નહીં
- (12) ક્યુસમ (CUSUM) ચાર્ટનો ઉપયોગ _____ માં થાય છે.
 (A) ખર્ચ-લાભ મોડેલ (B) મહત્વ સૂચકતા મોડેલ
 (C) આંકડાશાસ્ત્રીય સૂચકતા મોડેલ (D) અંકુશ ચાર્ટ મોડેલ

MD-112

March-2025

M.Com., Sem.-III**504-EA : Management Accounting – I****Time : 2:30 Hours]****[Max. Marks : 70**

1. What is Management Accountancy ? Discuss the main techniques of Management Accountancy and explain its limitations. **14**

OR

1. Arya Ltd. manufactures product A, the details of which are as follows : **14**

- (i) Standard material cost : 10 kg. per unit, at ₹ 5 per kg.
(ii) Actual production : 3000 units
(iii) Actual usage of materials : 31500 kg., at a total cost of ₹ 2,20,500

On account of market changes, the materials' price also changed. Due to this even if the company purchases efficiently, the material can be purchased at ₹ 6 per kg.

Calculate and explain :

- (1) Traditional variances
(2) Operational and planning variances
2. What is budgetary control ? State the essential requirements for installing an effective budgetary control and discuss advantages and disadvantages of budgetary control. **14**

OR

2. (A) A department of Bina Ltd. attains sales of ₹ 9,00,000 at 60% capacity. Other information are given below : **10**

Administration Costs :	₹
Office salaries (fixed)	1,80,000
General expenses	3% of sales
Rates and taxes (fixed)	15,000
Selling costs :	
Salaries	15% of sales
Travelling expenses	2% of sales
Sales office expenses	1% of sales
Distribution costs :	
Wages (fixed)	18,000
Rent	4% of sales
Other expenses	6% of sales

Draw-up flexible administration, selling and distribution cost budget at 80% and 100% capacity.

- (B) Yug Ltd. manufactures a product named D. The information for this is as follows : 4
- (1) The stock of product D on 01-04-2023 was 120 units.
 - (2) Minimum stock requirement of product D at the end of each month is 15% of expected sales of the next month.
 - (3) The expected sales figures of Product D from April to July, 2023 are 1000, 1600, 2400 and 1400 units respectively.

Prepare a production budget of product D for the three months from April to June, 2023.

3. Following information is obtained from the cost department of Dhanlaxmi Limited : 14

Standard Cost Card	Per Unit ₹
Material cost (5 kgs. at ₹ 12 per kg.)	60
Direct wages (4 hours at ₹ 3 per hour)	12
Variable overheads (4 hours at ₹ 2 per hour)	8
Fixed overheads (3 hours at ₹ 5 per hour)	<u>15</u>
Total standard cost	95
Standard profit per unit	<u>5</u>
Standard selling price per unit	<u>100</u>

Normal production capacity : 10000 units

Budgeted production and sales : 10000 units

Actual Data	₹
Materials consumed: 48000 kgs. at ₹ 11 per kg.	5,28,000
Direct wages : 46000 hours at ₹ 1.50 per hour	69,000
Variable overheads	82,800
Fixed overheads	1,36,000
Actual production and sales (at ₹ 110 per unit)	8,80,000

You are required to compute different variances and make a statement showing reconciliation of the budgeted profit with actual profit.

OR

3. Answer the following questions :

- (A) A company has fixed standard cost of its raw material X at ₹ 15 per kg. But, when 100 kg. of raw materials were purchased, the actual price of ₹ 18 per kg. had to be paid. After 15 days, 75 kg. raw materials were issued to production. Give journal entries for purchase of raw materials and materials issue to production as per following two methods under Single plan : 7
- (i) Entry for variance is made when materials are purchased.
 - (ii) Entry for variance is made when materials are issued to production.
- (B) Explain in details the Dual plan method of accounting for variances. 7

4. The trading results of Shri Ranveer Ltd. for the year 2023 and 2024 were as follows : **14**

Particulars	2023 ₹	2024 ₹
Materials Consumed	2,50,000	3,43,850
Wages	1,50,000	1,87,450
Variable Overheads	31,250	37,500
Fixed Overheads	50,000	62,500
Net Profit	18,750	15,620
Sales Value	5,00,000	6,46,920

Material prices and wage rates were increased in 2024 by 15% and sales price was also increased by 20%.

You are the Management Accountant of the company. The Managing Director of the company requests you to prepare a statement showing how much each factor had contributed to the variations of profit.

OR

4. Answer the following questions :

(A) In Rajveer Ltd., an adverse material usage variance of ₹ 45,000 is reported in April-2024. From the following figures decide whether it is worthwhile to investigate the variance : **7**

(1) Cost of investigation of variance	₹ 18,000
(2) Cost of corrective action, if the variance proves to be controllable	₹ 21,600
(3) The saving which would be earned from corrective action	₹ 75,000
(4) Probability that the variance is uncontrollable	0.4

(B) Explain in details Materiality Significance Model of cost variance investigation. **7**

5. Choose the correct option : (Any Seven) **14**

(1) Which of the following method is not Management Accounting ?

(A) Budgetary control	(B) Single entry accounting system
(C) Standard costing method	(D) Marginal costing method

(2) Management Accounting is concerned with _____.

(A) Past decisions	(B) External decision making
(C) Internal decision making	(D) None of these

(3) Planning Variance is _____.

(A) Revised standard – Actual results
(B) Actual results – Revised Standard
(C) Original Standards – Actual results
(D) Original Standard – Revised Standard

(4) Research and development budget is the example of _____.

(A) Short-term Budget	(B) Long-term Budget
(C) Cash Budget	(D) Current Budget

- (5) Master budget is also known as _____.
- (A) Cash budget (B) Sales budget
(C) Summary budget (D) None of these
- (6) At 75% capacity level factory overheads are ₹ 1,00,000 and at 100% capacity level factory overheads are ₹ 1,25,000. Amount of fixed factory overhead included in above amount would be _____.
- (A) ₹ 50,000 (B) ₹ 75,000
(C) ₹ 1,00,000 (D) ₹ 25,000
- (7) Labour cost variance is = _____.
- (A) Labour rate variance + Labour yield variance
(B) Labour rate variance + Labour efficiency variance
(C) Idle time variance + Labour yield variance
(D) None of these
- (8) Difference between hours paid and hours worked is known as _____.
- (A) Labour efficiency variance (B) Labour rate variance
(C) Idle time variance (D) None of these
- (9) Sales Price Variance is = _____.
- (A) Standard quantity (Actual price – Standard price)
(B) Actual quantity (Standard price – Actual price)
(C) Standard quantity (Standard price – Actual price)
(D) Actual quantity (Actual price – Standard price)
- (10) Which of the following is a Cost Variance Investigation Model ?
- (A) Profit-Volume Model (B) Statistical Significance Model
(C) Material Control Model (D) None of these
- (11) In the formula, $C < (1 - P) L$, “C” denote for _____.
- (A) Net benefit from investigation (B) Net loss from Investigation
(C) Cost of investigation (D) None of the above
- (12) CUSUM Chart is used for _____.
- (A) Cost-Benefit Model (B) Materiality Significance Model
(C) Statistical Significance Model (D) Control Chart Model
